

ผู้เขียนได้รับคำถามทางเว็บไซต์ เกี่ยวกับสุขภาพเรื่องหนึ่ง ซึ่งนำมาเผยแพร่ในจุลสารธาลัสซีเมีย เพื่อผู้อ่านที่รักได้เข้าใจเรื่องพาหะธาลัสซีเมียได้ดียิ่งขึ้น

ผู้ถามเป็นสตรีวัยเจริญพันธุ์บอกว่าตน เป็นพาหะธาลัสซีเมีย และตรวจเลือดสามีว่าปกติ คำถามของเธอคือ ทำอย่างไรที่จะไม่ให้ลูกเป็นพาหะธาลัสซีเมีย นั้นเป็นข้อมูลที่ให้ไม่มีรายละเอียดอื่นใด

นึกถึงจิตใจของผู้ถามคงเครียดกับภาวะพาหะธาลัสซีเมียของตนเอง และเมื่อสามีไม่ได้เป็นพาหะด้วย สังคมไทยบางส่วนและบางประเทศยังมีข้อจำกัดในเรื่องนี้ หากยังไม่แต่งงานฝ่ายหญิงอาจถูกปฏิเสธจากฝ่ายชาย ซึ่งไม่ได้หมายถึงเฉพาะฝ่ายตัวผู้ชายเอง มักจะรวมถึงพ่อแม่ของฝ่ายชายอาจปฏิเสธไม่ยอมให้ลูกแต่งงานกับหญิงที่เป็นพาหะธาลัสซีเมียด้วย เนื่องจากกลัวว่าจะมีการขยายพันธุ์พาหะธาลัสซีเมียมากขึ้น

ข้อมูลวิจัยในบางประเทศได้มีการตรวจหาพาหะธาลัสซีเมียก่อนแต่งงาน ผลคือหญิงสาวที่เป็นพาหะธาลัสซีเมีย ถูกปฏิเสธการแต่งงานเป็นจำนวนมาก ทำให้คนไม่ยอมเจาะเลือดก่อนแต่งงาน

โลกคงวุ่นวาย หากจะไม่ให้คนที่ เป็นพาหะแต่งงาน การแต่งงานกับคนปกติ หรือแต่งงานกันคนที่ เป็นพาหะธาลัสซีเมียด้วยกันนั้น เพราะในโลกนี้มีประชากรที่เป็นพาหะธาลัสซีเมียชนิดใดชนิดหนึ่งถึง 270 ล้านคน สำหรับในประเทศไทยมีพาหะธาลัสซีเมียไม่น้อย บางชนิดเช่นพาหะฮีโมโกลบินอีในบางพื้นที่สูงร้อยละ 50-60

คนที่ตรวจเลือดว่าปกติอาจไม่ใช่คนปกติ เพราะพาหะธาลัสซีเมียบางชนิด เช่น พาหะแอลฟาธาลัสซีเมีย ไม่สามารถบอกได้ด้วยการตรวจเลือดโดยวิธีทั่วไป และโดยเฉพาะพาหะธาลัสซีเมียที่มีชื่อว่าแอลฟาธาลัสซีเมีย 2 ซึ่งเป็นความผิดปกติเพียงเล็กน้อย อาจแยกไม่ได้จากเลือดของคนปกติ

นั่นคือผู้ที่นึกว่าตนเองปกติ อาจเป็นพาหะธาลัสซีเมียชนิดที่ตรวจไม่พบโดยวิธีการตรวจทั่วไปเท่านั้น หากตรวจต่อไปจนถึงระดับโมเลกุลคือทำการวิเคราะห์ ดีเอ็นเอ ความจริงอาจเปิดเผยออกมา

ผู้ที่เป็นพาหะธาลัสซีเมียที่ตรวจพบแล้ว จึงไม่ควรมีความรู้สึกว่ามีปมด้อยหรือน้อยเนื้อต่ำใจ เพราะธรรมชาติได้คัดเลือกพันธุกรรมที่แข็งแรงให้มีชีวิตยืนยาวมาได้จนถึงปัจจุบันแล้ว

(Natural selection) คนที่เป็นพาหะธาลัสซีเมีย เม็ดเลือดแดงของพวกเขาคงทนต่อเชื้อมาลาเรีย ทำให้ผู้ที่เป็นพาหะธาลัสซีเมีย มีภูมิคุ้มกันกระจายอยู่ในบริเวณของโลก ที่มีเชื้อมาลาเรียชุกชุม

ผู้ที่เป็นพาหะธาลัสซีเมียไม่ใช่พาหะของเชื้อโรค พาหะธาลัสซีเมียคือคนปกติมีชีวิตเหมือนคนปกติ สามารถทำกิจกรรมต่างๆได้ปกติ เรียนหนังสือ ทำงานได้เต็มที่ อาจมีขีดเล็กน้อยซึ่งไม่เป็นอุปสรรคต่อการมีชีวิตปกติ สามารถมีบุตรทั้งที่ปกติหรือมีบุตรเป็นพาหะธาลัสซีเมีย และหากแต่งงานกับผู้ที่เป็นพาหะธาลัสซีเมียด้วยกัน มีโอกาสมีลูกเป็นโรคธาลัสซีเมีย ซึ่งอาจมีอาการน้อยหรืออาการรุนแรงขึ้นกับ ปัจจัยทางกรรมพันธุ์ กับปัจจัยเสริมที่ทำให้โรคธาลัสซีเมีย มีอาการน้อยลงหรืออาการมากขึ้นก็ได้

เนื่องจากยีนธาลัสซีเมียเป็นยีนด้อย คนที่มียีนนี้บนโครโมโซมข้างเดียวจะไม่มีอาการ เมื่อแต่งงานกับคนที่มียีนธาลัสซีเมีย และลูกได้รับยีนผิดปกติทั้งสองยีนมาอยู่คู่กัน บนโครโมโซมคู่เดียวกัน (เหมือนปาต่องโก) จึงเกิดโรคธาลัสซีเมีย

ในปัจจุบัน พบความซับซ้อนของโรคธาลัสซีเมียมาก และมีรายงานพบว่า ความผิดปกติเพียงข้างเดียวบนโครโมโซมก็เป็นโรคธาลัสซีเมียได้ แต่นับว่าน้อยมากที่จะเกิดโรคธาลัสซีเมียลักษณะนี้

ใครบ้างที่มีโอกาสเป็นพาหะธาลัสซีเมีย

พ่อแม่ญาติพี่น้องของผู้ป่วยธาลัสซีเมียจะมีโอกาสเป็นพาหะธาลัสซีเมียมากกว่าคนทั่วไป เพราะพ่อแม่ที่เป็นพาหะธาลัสซีเมียทั้งคู่ หรือเป็นโรคธาลัสซีเมียกับพาหะธาลัสซีเมีย หรืออาจเป็นโรคธาลัสซีเมียกับโรคธาลัสซีเมีย จึงทำให้มีโอกาสมีลูกเป็นโรคธาลัสซีเมียมากกว่าคนอื่น อีกกลุ่มหนึ่งคือคนทั่วไปที่มีโอกาสตรวจพบว่าเป็นพาหะธาลัสซีเมีย

ทำอย่างไรจึงจะทราบว่าเป็นพาหะธาลัสซีเมีย

จะทราบได้ต้องเจาะเลือดตรวจ บางคนเจาะเลือดตรวจธรรมดาไม่ทราบ ต้องตรวจดีเอ็นเอ เมื่อท่านทราบว่าตนเองเป็นพาหะธาลัสซีเมียเป็นเรื่องดี ที่ท่านจะตระหนักถึงการป้องกันการมีบุตรที่เป็นโรคธาลัสซีเมียชนิดรุนแรง

ธาลัสซีเมียชนิดรุนแรงได้แก่ ธาลัสซีเมียที่ผู้ป่วยมีอาการซีด

มากตั้งแต่อายุน้อย ต้องการการรักษาโดยการให้เลือดบ่อยๆ ตลอดชีวิต ท้องโต ตับม้ามโตมาก ตัวเล็ก หน้าตาเปลี่ยนแปลงมาก เช่น โฮโมซีสทิก เบต้าธาลัสซีเมียชนิดเบต้าศูนย์ หรือ เบต้าธาลัสซีเมียฮีโมโกลบินอี ที่ในส่วนของเบต้าธาลัสซีเมีย เป็นเบต้าศูนย์ ผู้ป่วยกลุ่มนี้จะมีชีวิตอยู่ด้วยความยากลำบาก ในแอลฟาธาลัสซีเมียที่มีอาการมากคือ โฮโมซีสทิกแอลฟาธาลัสซีเมีย 1 ซึ่งเด็กมักจะเสียชีวิตในครรภ์ หรือเกิดมามีชีวิตได้ไม่กี่ชั่วโมง ในกรณีที่แม่มีบุตรเป็นโฮโมซีสทิกแอลฟาธาลัสซีเมีย 1 แม่อาจมีปัญหาขณะตั้งครรภ์ คือมีความดันสูง บางคนมีอาการชักหรืออาจมีอาการมากจนแม่เสียชีวิต ฟังดูน่ากลัว แต่ในปัจจุบันสามารถตรวจด้วยคลื่นเสียงความถี่สูง (Ultrasonography) ติดตามความผิดปกติของทารกในครรภ์ได้ ทำให้สามารถป้องกันภาวะแทรกซ้อนในแม่ได้ก่อน

ธาลัสซีเมียอื่นๆ นอกจากนี้เป็นธาลัสซีเมียที่มีอาการปานกลาง หรืออาการน้อย รักษาได้โดยการให้เลือดสม่ำเสมอ เพื่อให้ความเข้มข้นของเลือดใกล้เคียงปกติ และให้ยาขับธาตุเหล็กเมื่อมีธาตุเหล็กเกิน

ผู้ป่วยธาลัสซีเมียดังกล่าวสามารถมีชีวิตได้ มีความสำเร็จในชีวิตไม่แพ้คนปกติ มีอาชีพทั้งเป็นแพทย์ วิศวกร นักกฎหมาย นักวิทยาศาสตร์ นักธุรกิจ ที่ประสบความสำเร็จในชีวิตได้

โดยสรุป ผู้ที่ต้องการมีบุตร คู่สมรสควรตรวจหาว่าตนเองเป็นพาหะโรคธาลัสซีเมียหรือไม่ ตั้งแต่ก่อนตั้งครรภ์ การตรวจเมื่อตั้งครรภ์แล้วจะเพิ่มความเครียดให้กับคู่สมรส เพราะต้องรีบทำการวินิจฉัยก่อนที่อายุครรภ์จะมากขึ้น จนไม่สามารถตัดสินใจได้อย่างหนึ่งได้ หากลูกมีอาการรุนแรงมาก

การเป็นพาหะธาลัสซีเมีย จึงไม่ใช่เรื่องที่เป็นอุปสรรคของชีวิต เพียงแต่ผู้ที่เป็นพาหะควรหาความรู้ หรือสอบถามแพทย์ให้เข้าใจ เพื่อจะทราบแนวทางการปฏิบัติเมื่อต้องการจะมีบุตร นอกเหนือไปจากนั้นท่านจะมีชีวิตปกติ สามารถนำกิจกรรมต่างๆ ได้ตามที่ท่านต้องการและคาดหวัง

ในปัจจุบันนโยบายของกระทรวงสาธารณสุข ต้องการให้คู่สมรสได้เจาะเลือดตรวจกรองว่าคู่สมรส มีโอกาสเสี่ยงต่อการมีบุตรเป็นโรคธาลัสซีเมียชนิดรุนแรงหรือไม่ โดยให้คู่สมรสมาตรวจคัดกรองตั้งแต่ครรภ์อ่อนๆ ทั้งนี้มีกระบวนการให้ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับโรคธาลัสซีเมียว่าเป็นอย่างไร สามารถควบคุมป้องกันโรคธาลัสซีเมียชนิดรุนแรงได้อย่างไร

อย่าทิ้งโอกาสดีๆ ในการป้องกันโรคธาลัสซีเมียชนิดรุนแรงไปนะคะ ส่วนโรคธาลัสซีเมียชนิดไม่รุนแรงเขาสามารถเจริญเติบโตได้ มีสติปัญญามีความสามารถไม่แพ้คนปกติ เลี้ยงดูและให้การดูแลรักษาพวกเขาให้ดีที่สุด เขาจะพึ่งพาตนเองได้ ทำคุณประโยชน์ให้แก่สังคมและประเทศชาติได้มาก

ไม่ต้องกลัวการมีลูกเป็นพาหะธาลัสซีเมีย แต่ขอให้รู้ว่าพาหะธาลัสซีเมียเป็นอย่างไร ควรทำอะไรเมื่อใด และให้มีความสุขกับชีวิตนะคะ